

Het model van Okkerse

Vervolg
van pagina 1

DE OK-SCORE

Willem Okkerse zegt bedrijfsongevallen te kunnen voorspellen. Maar hoe?

De OK-Score, het model van Okkerse, werkt met twee variabelen. De ene is een traditionele solvabiliteitsratio. De andere, onconventionele variabele, is de OK-ratio, die aangeeft hoeveel rendement een bedrijf haalt uit zijn bezittingen en zijn activiteiten.

Okkerse trekt zelf graag de vergelijking met een verwarmingsketel die energie omzet in warmte en verspilling. Als de verspilling te groot is, raakt het eigen vermogen aangeast en komt het bedrijf in de problemen. Om de OK-Score op een bedrijf los te kunnen laten, heeft Okkerse vijf opeenvolgende jaarrekeningen nodig. Zijn model werkt met correlaties tussen de posten in deze jaarrekeningen. Okkerse heeft er daarvan zo'n 150 geïdentificeerd, deels met behulp van wat onderwiskundigen 'fuzzy logic' heet.

De analyse leidt tot een waardering op een schaal van één tot tien, waarbij één staat voor een volkomen gezond bedrijf en tien voor een bedrijf dat afstevent op grote problemen of een faillissement. De OK-Score werkt niet voor financiële instellingen en vastgoedbedrijven.

De gebruikers van jaarrekeningen willen dat de accountant meer signaleert en meer waarschuwt. De OK-Score zou daarbij behulpzaam kunnen zijn. Maar de toepassing is breder dan de accountancy. Als de OK-Score werkt, kunnen banken en andere financiers bedrijven meer geld verstrekken en bestuurders beter anticiperen op bedrijfsrampen. Niet voor niets spreken sommigen van de heilige graal van de financiële wereld.

Maar waarom wordt Okkerse dan al zo lang genegeerd? 'Ik ben onder de indruk van de hoge succesrate', zegt Hans Gortemaker, hoogleraar accountancy aan de Erasmus Universiteit en voorheen partner bij PwC. Hij heeft eerder dit jaar een rondetafelbijeenkomst voorgezeten die was gewijd aan het geval Okkerse. 'Als hij een charlatan was, had ik mijn naam niet aan die ronde tafel verbonden. Het probleem is alleen dat je te weinig onder de motorkap van het model kan kijken. Er zal een onafhankelijk oordeel moeten komen dat het model aan de vereisten voldoet.'

Gortemaker legt de vinger op een gevoelige plek. De OK-Score is het product van een promotieonderzoek dat Okkerse deed aan de Universiteit van Amsterdam. In 2000 had hij zijn proefschrift klaar, maar de promotie heeft nooit plaatsgevonden, omdat hij niet bereid was de examencommissie inzicht te geven in de werking van zijn model. 'De reden is dat hij geen octrooi op het model kon krijgen en dat hij bang was dat andere partijen met zijn vinding commercieel of anderszins aan de haal zouden gaan', zegt Jan de Rooy, accountant en een van de huidige partners van Okkerse. Okkerse zelf legt de nadruk op het gevaar dat zijn model in verkeerde handen komt en gebruikt wordt om bedrijven kapot te speculeren.

'Het moet niet zo moeilijk zijn om het model te valideren', zegt Jacques de Swart, directeur van de afdeling kwantitatieve analyse bij PwC en hoogleraar toegepaste wiskunde aan Nyenrode. 'Maar dan moet je er wel een vinger achter kunnen krijgen. En dat wil Okkerse niet. Hij wil het geheimhouden. Voor een accountant is dat niet genoeg. Accountants zijn gebonden aan wet- en regelgeving die de eis stellen dat de methode transparant is. Accountants willen geen intransparante toverdoos.'

Geheimhouding
'Accountants willen niet werken met een intransparante toverdoos'

Pretenties
'Zijn claims zijn te absoluut. Modellen leren ons juist nederigheid'

Ingehaald
'Het is de vraag of je het als kleine speler redt tegen Big Data'

Het is een klacht die vaker te beluisteren valt bij accountants en in academische kringen: de bewijzen die Okkerse tot nu toe heeft aangevoerd zijn te anekdotisch en fragmentarisch. De Swart zegt dat hij bereid is om het model bij Nyenrode te laten testen op dezelfde manier die toezichhouders verplicht stellen voor de interne modellen van banken.

De Swart heeft nog een ander bezwaar tegen de opstelling van Okkerse. 'Zijn claims zijn te absoluut. Volgens Okkerse werkt zijn model in 98% van de gevallen. Maar modellen zijn altijd beperkte weergaves van de werkelijkheid. Ze leren ons nederigheid. Je moet ook accepteren en kwantificeren wanneer een model niet werkt, zeker in onze samenleving, waarin een inherente onvoorspelbaarheid zit.'

Lastig mens

Ten slotte ziet de hoogleraar een sociale verklaring voor het gebrek aan acceptatie van Okkerse. 'Om de wereld te veranderen moet je er deel van uitmaken. Om de gevestigde orde een millimeter van zijn koers te krijgen is een fluwelen aanpak nodig en past een zekere bescheidenheid. Maar zijn stijl is die van de confrontatie en absolute claims.' Het is een analyse die ook door zijn supporters wel wordt gedeeld. 'Hij is een lastig mens, voor zichzelf en zijn omgeving', zegt compagnon Evert-Jan Lammers.

Toch lijkt er een kentering te komen. Het optreden op de Accountantsdag is daar een voorbeeld van. Zijn methode is ook opgepakt door een Amsterdams effectenhuis, Het Effectenhuis Commissionairs, dat de OK-Score gebruikt bij de handel in bedrijfsobligaties en de samenstelling van aandelenportefeuilles. In de beleggingswereld werkt het model dus al. Ten slotte is er European Rating House (ERH), het bedrijf waarin Okkerse met onder andere Lammers en De Rooy samenwerkt en dat met de OK-Score in eerste instantie de markt van kredietbeoordelaars op wil. Lammers legt er de nadruk op dat ERH een vergunning aangevraagd heeft bij de Europese toezichthouder op de effectenmarkten, ESMA. Die moet garanderen dat de corporate governance in orde is en het bedrijf geloofwaardig heeft.

Wordt Okkerse daarmee voorgetelheid behoed? Dat is nog allerminst zeker. 'Er is een kans dat we worden ingehaald', zegt Lammers zelf. Okkerse is in zekere zin een vroege voorloper van de huidige stroming die vaart onder de vlag van Big Data: met behulp van de computer analyses en voorspellingen distilleren uit grote hoeveelheden data. Alle grote accountantskantoren zijn hiermee in de weer. 'De komende vijf jaar gaan de grote kantoren vorderingen maken met Big Data', zegt Jacques de Swart. 'Ze hebben allemaal een flinke data-crunch-fabriek staan. Het is de vraag of je het als kleine speler dan nog redt.'

Het zou een bitter, ironisch slot zijn van de carrière van Willem Okkerse. Zo dicht bij erkenning zijn en dan toch nog ingehaald worden door de werkelijkheid. Maar mocht het zo eindigen, dan is dat tot op zekere hoogte zijn eigen schuld, vindt De Swart. 'Als je rijk wilt worden door het model geheim te houden, kun je niet wereldberoemd worden.'

